

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATEI GENERALE
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 6 februarie 2025¹

Cauza C-784/23

Voore Mets ș.a.

[cerere de decizie preliminară formulată de Riigikohus (Curtea Supremă, Estonia)]

„Cerere de decizie preliminară – Conservarea păsărilor sălbatice – Directiva 2009/147/CE – Articolul 5 – Interdicții privind omorârea deliberată a păsărilor, distrugerea sau producerea de daune în mod deliberat asupra cuiburilor sau ouălor sau eliminarea cuiburilor, precum și perturbarea deliberată a speciilor de păsări – Noțiunea de «intenție» – Tăieri forestiere în perioada de reproducere a păsărilor – Articolul 2 – Nivel al speciilor care îndeplinește condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama de condițiile economice și de recreere – Articolul 9 – Derogări de la interdicții – Prevenirea daunelor considerabile asupra pădurilor – Carta drepturilor fundamentale – Articolul 16 – Libertatea de a desfășura o activitate comercială – Articolul 17 – Dreptul de proprietate”

I. Introducere

1. Atât Directiva păsări², cât și Directiva habitate³ obligă statele membre să interzică anumite atingeri aduse în mod deliberat speciilor de animale protejate precum omorârea unor specimene. În privința interdicțiilor prevăzute de Directiva habitate, Curtea interpretează noțiunea de „intenție” în sensul că include atingerile urmărite sau *a căror posibilitate a fost cel puțin*

¹ Limba originală: germana.

² Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind conservarea păsărilor sălbatice (JO 2010, L 20, p. 7), astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (UE) 2019/1010 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 iunie 2019 privind alinierea obligațiilor de raportare în domeniul legislației legate de mediu și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 166/2006 și (UE) nr. 995/2010 ale Parlamentului European și ale Consiliului, a Directivelor 2002/49/CE, 2004/35/CE, 2007/2/CE, 2009/147/CE și 2010/63/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, a Regulamentelor (CE) nr. 338/97 și (CE) nr. 2173/2005 ale Consiliului și a Directivei 86/278/CEE a Consiliului (JO 2019, L 170, p. 115).

³ Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2013/17/UE a Consiliului din 13 mai 2013 (JO 2013, L 158, p. 193).

acceptată de autorul lor⁴. Această interpretare a noțiunii de „intenție” este aplicată în unele state membre și în cazul interdicțiilor prevăzute de Directiva păsări⁵. Ea este susținută și de Estonia în prezenta procedură. Totuși, Curtea nu a confirmat în mod expres până acum această interpretare.

2. În Concluziile noastre prezentate în cauza Skydda Skogen, am examinat însă interpretarea noțiunii de „intenție” în raport cu interdicțiile prevăzute de Directiva păsări și am semnalat riscul pe care îl presupune transpunerea fără rezerve, în cazul Directivei păsări, a interpretării Directivei habitate în privința acestui aspect⁶. În prezent, într-un litigiu referitor la admisibilitatea tăierilor forestiere în perioada de reproducere a păsărilor, Riigikohus (Curtea Supremă, Estonia) solicită Curții să clarifice această problemă. În situația transpunerii directe, în cazul Directivei păsări, a jurisprudenței privind Directiva habitate, instanța solicită de asemenea să se stabilească dacă lucrările ar putea fi realizate ca urmare a aplicării uneia dintre derogările prevăzute la articolul 9 din Directiva păsări. Dacă niciuna dintre derogări nu este aplicabilă, instanța solicită să se stabilească dacă interdicțiile prevăzute de Directiva păsări interpretate astfel sunt compatibile cu libertatea de a desfășura o activitate comercială și cu dreptul fundamental de proprietate.

II. Cadrul juridic

A. Convenția de la Berna

3. Din perspectiva dreptului internațional este relevantă Convenția de la Berna privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa⁷. Comunitatea Economică Europeană a ratificat această convenție în anul 1982⁸. Convenția a intrat în vigoare în Estonia la 1 decembrie 1992⁹.

4. Articolul 6 din Convenția de la Berna prevede interdicții de bază privind protecția speciilor:

„Toate părțile contractante iau măsurile legislative și administrative adecvate și necesare pentru asigurarea conservării speciale a speciilor faunei sălbatice menționate în anexa II. Pentru aceste specii se interzic:

- (a) toate formele de captură, deținere și ucidere intenționată;
- (b) deteriorarea sau distrugerea intenționată a siturilor de reproducere sau a ariilor de odihnă;

⁴ Hotărârea din 18 mai 2006, Comisia/Spania (Vidra) (C-221/04, EU:C:2006:329, punctul 71), Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Comisia/Grecia (Kyparissia) (C-504/14, EU:C:2016:847, punctul 159), și Hotărârea din 4 martie 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2021:166, punctul 51).

⁵ A se vedea articolul 44 din Bundesnaturschutzgesetz (Legea federală germană privind protecția naturii), care transpune interdicțiile fără elementul intențional, avizul din 9 decembrie 2022 al Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța) (463563, FR:CESEC:2022:463563.20221209) privind un proiect de energie eoliană și ordonanța de trimitere preliminară din 15 februarie 2024 (W104 2227635-1/149Z) dată de Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal, Austria) în cauza C-131/24, VIRUS, cu privire la un proiect de construcție rutieră.

⁶ Concluziile prezentate în cauzele conexate C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctele 79-90.

⁷ Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, deschisă spre semnare la 19 septembrie 1979 la Berna (JO 1982, L 38, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 3, p. 200).

⁸ Decizia 82/72/CEE a Consiliului din 3 decembrie 1981 (JO 1982, L 38, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 3, p. 198).

⁹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/cets-number/-/abridged-title-known?module=signatures-by-treaty&treaty-num=104>.

- (c) perturbarea intenționată a faunei sălbatice, în special în timpul perioadei de reproducere, de dependență și de hibernare, având în vedere că perturbarea are un efect semnificativ asupra obiectivelor prezentei convenții;
- (d) distrugerea sau strângerea intenționată de ouă din natură sau deținerea lor, chiar și golite;
- (e) deținerea și comerțul intern cu aceste animale, vii sau moarte, inclusiv animale împăiate și cu toate părțile sau produsele ușor de identificat, obținute din animal, atunci când această măsură contribuie la eficacitatea dispozițiilor prezentului articol.”

5. Derogările sunt prevăzute la articolul 9 alineatul (1) din convenția menționată:

„În situația în care nu există o altă soluție satisfăcătoare, iar derogările nu dăunează supraviețuirii populației în cauză, fiecare parte contractantă poate face derogări de la dispozițiile articolelor 4, 5, 6, 7 și de la interdicția de utilizare a mijloacelor prevăzute în articolul 8:

- în interesul protecției florei și faunei;
- pentru prevenirea pagubelor importante aduse culturilor, vitelor, pădurilor, locurilor de pescuit, apelor și altor forme de proprietate;
- în interesul sănătății și securității publice, al securității aeriene sau al altor interese publice prioritare;
- în scopul cercetării și educației, al repopulării, al reintroducerii, precum și pentru creșterea animalelor domestice;
- pentru a permite, în condiții strict controlate, pe o bază selectivă și într-o anumită măsură, prinderea sau deținerea pentru orice exploatare judicioasă a anumitor animale și plante sălbatice în cantități mici.”

B. Dreptul Uniunii

1. Directiva păsări

6. În considerentul (6) al Directivei păsări se precizează că măsurile de protecție trebuie adaptate la situația diferitelor specii:

„Măsurile care trebuie luate se aplică diferiților factori care pot afecta efectivele de păsări, și anume consecințelor activităților umane, în special distrugerii și poluării habitatelor păsărilor, capturării și omorării de către om și comerțului care rezultă din astfel de practici. Stringența acestor măsuri trebuie adaptată la situația diferitelor specii în cadrul politicii de conservare.”

7. În considerentul (10) al Directivei păsări se arată că este necesar printre altele ca anumite specii de păsări să fie menținute la un „nivel satisfăcător”:

„Datorită efectivului populației, a distribuției geografice și a ratei de reproducere pe întreg teritoriul Comunității, anumite specii pot face obiectul vânătorii, ceea ce constituie un tip acceptabil de exploatare, în măsura în care se stabilesc și se respectă anumite limite, astfel de acțiuni de vânătoare trebuind să fie compatibile cu menținerea populației din speciile respective la un nivel satisfăcător.”

8. Articolul 1 din Directiva păsări stabilește domeniul său de aplicare:

„Prezenta directivă se referă la conservarea tuturor speciilor de păsări care se găsesc în stare sălbatică pe teritoriul european al statelor membre în care este aplicabil tratatul. Directiva reglementează protejerea, gestionarea și controlul asupra acestor specii și stabilește normele pentru exploatarea acestora.”

9. Articolul 2 din Directiva păsări prevede obligația fundamentală a statelor membre în ceea ce privește conservarea speciilor de păsări:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a menține populația speciilor menționate la articolul 1 la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama în același timp de condițiile economice și de recreere sau pentru a adapta populația acestor specii la nivelul respectiv.”

10. Articolul 5 din Directiva păsări stabilește interdicții independente de arie:

„Fără a se aduce atingere articolelor 7 și 9, statele membre iau măsurile impuse pentru a stabili un sistem de protecție pentru toate speciile de păsări menționate la articolul 1, interzicând în special următoarele:

- (a) omorârea sau capturarea deliberată a speciilor respective, indiferent de metoda utilizată;
- (b) distrugerea sau producerea de daune în mod deliberat asupra cuiburilor sau ouălor sau eliminarea cuiburilor;
- (c) [...];
- (d) perturbarea deliberată a acestor păsări, în special în perioada de reproducere sau de maturizare, dacă o astfel de perturbare este relevantă în contextul obiectivelor prezentei directive;
- (e) [...].”

11. În schimb, articolul 7 din Directiva păsări prevede expres că anumite specii de păsări pot fi vânat:

„(1) Datorită efectivului populației, a distribuției geografice și a ratei de reproducere pe întreg teritoriul Comunității, speciile menționate în anexa II pot face obiectul vânătorii în cadrul legislației naționale. Statele membre se asigură că vânărea acestor specii nu aduce atingere eforturilor de conservare în aria lor de răspândire.

(2) [...]

(4) Statele membre se asigură că practicarea vânătorii, inclusiv a vânătorii cu șoimi, desfășurată conform măsurilor de drept intern în vigoare, respectă principiile de utilizare rațională și de control echilibrat ecologic al speciilor de păsări respective și că această practică este compatibilă cu măsurile ce decurg din articolul 2, cu privire la populațiile acestor specii, în special ale speciilor migratoare.

[...]”

12. Articolul 9 din Directiva păsări permite derogări de la interdicțiile prevăzute la articolul 5:

„(1) Statele membre pot aplica derogări de la prevederile articolelor 5-8, în cazul în care nu există altă soluție satisfăcătoare, din următoarele motive:

- (a) – în interesul siguranței și sănătății publice;
 - în interesul securității aeriene;
 - pentru a preveni daune considerabile asupra recoltelor, șeptelului, pădurilor, pescăriilor și apelor;
 - pentru protecția florei și faunei;
- (b) în scopul cercetării și învățământului, repopulării sau reintroducerii, precum și creșterii în legătură cu aceste acțiuni;
- (c) pentru a permite, în condiții strict controlate și pe bază selectivă, capturarea, păstrarea sau alte utilizări judicioase ale anumitor păsări în număr mic.

(2) Derogările menționate la alineatul (1) trebuie să specifice următoarele:

- (a) speciile care fac obiectul derogărilor;
- (b) mijloacele, sistemele sau metodele autorizate pentru capturare sau sacrificare;
- (c) condițiile de risc și circumstanțele de timp și spațiu sub rezerva cărora pot fi acordate astfel de derogări;
- (d) autoritatea împuternicită să declare că sunt îndeplinite condițiile impuse și să decidă mijloacele, sistemele sau metodele care pot fi utilizate, în ce limite și de către cine;
- (e) controalele care trebuie efectuate.”

2. *Directiva habitate*

13. Articolul 12 alineatul (1) din Directiva habitate impune să se stabilească anumite interdicții:

„(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a institui un sistem de protecție riguroasă a speciilor de animale enumerate în anexa IV litera (a) în aria lor de extindere, interzicând:

- (a) orice formă de capturare sau ucidere deliberată a specimenelor din aceste specii în natură;
- (b) perturbarea deliberată a speciilor respective, în special în timpul perioadei de reproducere, cuibărire, hibernare și migrare;
- (c) distrugerea deliberată sau culegerea ouălor din natură;
- (d) deteriorarea sau distrugerea ariilor de reproducere sau de odihnă.

(2) [...]”

14. Articolul 16 alineatul (1) din Directiva habitate prevede derogări de la articolul 12:

„Statele membre pot deroga de la dispozițiile articolelor 12, 13, 14 și 15 literele (a) și (b), cu condiția ca derogarea să nu afecteze negativ menținerea populațiilor din speciile respective la un stadiu corespunzător de conservare în aria lor de extindere naturală și în măsura în care nu există o alternativă satisfăcătoare la derogare, în următoarele scopuri:

- (a) pentru a proteja fauna și flora sălbatică și pentru a conserva habitatele naturale;
- (b) pentru a evita daunele grave asupra recoltelor, efectivelor de animale, pădurilor, exploatațiilor piscicole, apelor și altor forme de proprietate;
- (c) în folosul sănătății și siguranței publice sau pentru alte motive cruciale de interes public major, inclusiv din rațiuni de ordin social sau economic și în situații care ar avea efecte benefice de importanță majoră asupra mediului;
- (d) în scopuri educative și de cercetare, pentru repopulare sau pentru reintroducerea anumitor specii, precum și pentru operațiunile de reproducere necesare acestor scopuri, inclusiv propagarea artificială a plantelor;
- (e) pentru a permite, în condiții de strictă supraveghere, după criterii selective și la un nivel limitat, prelevarea sau deținerea de anumite specimene din speciile enumerate în anexa IV, în număr limitat, stabilit de autoritățile naționale competente.”

C. *Dreptul estonian*

15. Estonia a transpus dispozițiile relevante ale Directivei păsări prin Looduskaitseadus (Legea privind protecția naturii, denumită în continuare „LKS”). Conform articolului 55 alineatul (6¹) punctul 1) din LKS, se interzice distrugerea și producerea de daune în mod deliberat asupra cuiburilor și a ouălor de păsări sau eliminarea cuiburilor lor, iar potrivit punctului 2) al acestui alineat, se interzice perturbarea deliberată a păsărilor, în special în perioada de reproducere și de maturizare. Potrivit articolului 55 alineatul (3) punctul 4) și alineatul (6¹) din LKS, este permisă

omorârea exemplarelor din speciile de faună din categoriile de protecție II sau III, printre care și păsări, precum și perturbarea păsărilor sau, în mod excepțional, producerea de daune asupra cuiburilor și a ouălor lor, dacă acest lucru este necesar pentru a preveni daune asupra unor importante culturi agricole, animale de fermă ori crescătorii piscicole sau a altor valori importante.

III. Situația de fapt și cererea de decizie preliminară

16. Cererea de decizie preliminară are ca temei acțiunile formulate de două întreprinderi, OÜ Voore Mets și AS Lemeks Põlva, cărora Keskkonnaamet (Oficiul pentru Protecția Mediului, Estonia) le-a interzis să realizeze tăieri forestiere pe anumite terenuri împădurite în perioada de reproducere a păsărilor.

17. Voore Mets a intenționat să realizeze o tăiere rasă în conformitate cu notificările forestiere, și anume o tăiere prin care în cursul anului sunt tăiați în principiu toți copacii de pe parcela de pădure, cu excepția semincurilor și a arborilor de rezervă necesari pentru asigurarea diversității florei și faunei. Lemeks Põlva a intenționat de asemenea să realizeze în principal tăieri rase, dar și o tăiere în crâng într-o anumită zonă. O tăiere în crâng este realizată pentru creșterea valorii pădurii, pentru reglarea densității și a compoziției sale, precum și pentru a face posibilă utilizarea lemnului provenit din copacii care vor cădea în viitorul apropiat. Astfel, este tăiată numai o parte din copaci, corespunzătoare cantității stabilite prin ordin al ministrului de resort.

18. Keskkonnaamet (Oficiul pentru Protecția Mediului) a interzis provizoriu, inițial, în luna mai 2021, să se efectueze lucrările în ambele cazuri, deoarece s-a dovedit științific că în orice pădure se reproduce cel puțin o pereche de păsări pe hectar, motiv pentru care continuarea tăierilor forestiere implică pericolul real de perturbare a reproducerii și a maturizării păsărilor și de distrugere sau de producere de daune asupra cuiburilor. După vizitele efectuate la fața locului, el a dispus sistarea tăierii forestiere până la 15 iulie 2021 (în cazul Lemeks Põlva), respectiv, până la 31 iulie 2021 (în cazul Voore Mets).

19. S-a arătat că pe terenul exploatat de Lemeks Põlva cuibăresc în mod cert ciocănitoarea pestriță mare (*Dendrocopos major*, sinonim: *Picoides major*) cinteza (*Fringilla coelebs*), probabil pițigoiul mare (*Parus maior*) și gaița (*Garrulus glandarius*), precum și posibil pitulicea mică (*Phylloscopus collybita*), pitulicea sfârâitoare (*Phylloscopus sibilatrix*), silvia de zăvoi (*Sylvia borin*), pănțarușul (*Troglodytes troglodytes*), brumărița de pădure (*Prunella modularis*) și măcăleandru (*Erithacus rubecula*).

20. Au fost observate păsări și pe terenul întreprinderii Voore Mets care este foarte probabil să cuibărească în această arie; este vorba despre pitulici sfârâitoare, pănțaruși, mierle (*Turdus merula*), sturzi cântători (*Turdus philomelos*) și cinteze. De asemenea, au fost constatate două posibile clociri: într-o scorbură făcută de ciocănitoare s-a descoperit un cuib de țiclean (*Sitta europaea*) și s-a observat activitatea unei perechi de mugurari (*Pyrrhula pyrrhula*). Pe terenul respectiv există numeroși copaci găunoși în care păsările ar putea cuibări, ceea ce nu s-a observat însă cu ocazia vizitei la fața locului. Tăierile forestiere au fost oprite până la 31 iulie 2021 pentru a asigura și protecția clocirilor târzii, de exemplu a pitulicilor sfârâitoare, a pitulicilor fluierătoare (*Phylloscopus trochilus*), precum și a muscarului mic (*Ficedula parva*), care sunt probabil de asemenea prezente acolo.

21. În consecință, Voore Mets a formulat acțiune în repararea prejudiciului de 2 403,52 euro, iar Lemeks Põlva a formulat o acțiune în constatarea nelegalității somațiilor emise de Keskkonnaamet (Oficiul pentru Protecția Mediului).

22. Tribunalul administrativ de primă instanță a considerat că cea de a doua somație, și anume de sistare a tăierilor forestiere până la 15 și, respectiv, 31 iulie 2021, este disproporționată, însă instanța de al doilea grad de jurisdicție a respins în totalitate acțiunile.

23. În prezent, ambele proceduri se află în recurs la Riigikohus (Curtea Supremă), care a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 5 literele (a), (b) și (d) din Directiva păsări poate fi interpretat în sensul că interdicțiile pe care le prevede se aplică numai în măsura în care este necesar pentru a menține, în sensul articolului 2 din această directivă, populația speciilor respective la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama în același timp de condițiile economice și de recreere, atât timp cât omorârea sau perturbarea păsărilor ori distrugerea sau producerea de daune asupra cuiburilor sau ouălor lor nu constituie obiectivul activității?
- 2) Articolul 5 literele (a), (b) și (d) din Directiva păsări coroborat cu articolul 2 din această directivă trebuie interpretat în sensul că actele interzise în temeiul acestor dispoziții în perioada de reproducere a păsărilor sunt deliberate printre altele atunci când pe baza datelor științifice și a observării păsărilor individuale se poate presupune că într-o pădure care urmează să fie tăiată complet (tăiere rasă) cuibăresc aproximativ 10 perechi de păsări pe hectar, fără să se fi constatat că în zona de abataj cuibăresc exemplare din specii de păsări care se află într-un stadiu necorespunzător?
- 3) Articolul 5 literele (a), (b) și (d) din Directiva păsări coroborat cu articolul 2 din această directivă trebuie interpretat în sensul că actele interzise în temeiul acestor dispoziții în perioada de reproducere a păsărilor sunt deliberate printre altele atunci când pe baza datelor științifice și a observării păsărilor individuale se poate presupune că într-o pădure din care urmează să fie tăiată numai o parte din copaci (tăiere în crâng) cuibăresc aproximativ 10 perechi de păsări pe hectar, fără a exista vreun motiv să se rețină că în zona de abataj cuibăresc exemplare din specii de păsări care se află într-un stadiu necorespunzător?
- 4) Articolul 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări coroborat cu articolul 2 din această directivă poate fi interpretat în sensul că nu se opune dispozițiilor legislației unui stat membru care permit derogări de la interdicțiile prevăzute la articolul 5 literele (a), (b) și (d) din directiva menționată pentru realizarea unei tăieri rase în perioada de reproducere și de maturizare a păsărilor pentru a preveni daune considerabile asupra pădurii ca proprietate?
- 5) Articolul 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări coroborat cu articolul 2 din această directivă poate fi interpretat în sensul că nu se opune dispozițiilor legislației unui stat membru care permit derogări de la interdicțiile prevăzute la articolul 5 literele (a), (b) și (d) din directiva menționată pentru realizarea unei tăieri în crâng în perioada de reproducere și de maturizare a păsărilor pentru a preveni daune considerabile asupra pădurii ca proprietate?

- 6) Dacă Directiva păsări nu permite realizarea unei tăieri rase în perioada de reproducere și de maturizare a păsărilor pentru a preveni daune considerabile asupra pădurii ca proprietate, o asemenea reglementare este compatibilă cu articolele 16 și 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și este validă chiar și în cazul în care tăierea nu dăunează speciilor de păsări care se află într-un stadiu necorespunzător?
- 7) Dacă Directiva păsări nu permite realizarea unei tăieri în crâng în perioada de reproducere și de maturizare a păsărilor pentru a preveni daune considerabile asupra pădurii ca proprietate, o asemenea reglementare este compatibilă cu articolele 16 și 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și este validă chiar și în cazul în care tăierea nu dăunează speciilor de păsări care se află într-un stadiu necorespunzător?”

24. OÜ Voore Mets, AS Lemeks Põlva, Estonia, Republica Finlanda, Regatul Suediei, precum și Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au depus observații scrise. În ședința din 11 decembrie 2024, acestea au prezentat observații orale.

IV. Aprecieri juridică

25. Articolul 5 literele (a), (b) și (d) din Directiva păsări obligă statele membre să interzică omorârea sau perturbarea păsărilor, precum și distrugerea sau producerea de daune asupra cuiburilor sau ouălor dacă aceste acțiuni sunt „deliberate”. Interdicțiile similare prevăzute la articolul 12 din Directiva habitate sunt interpretate de Curte în sensul că se referă și la atingeri care deși nu sunt urmărite, posibilitatea lor este acceptată de autor¹⁰.

26. Prezenta cerere de decizie preliminară are, așadar, scopul de a clarifica dacă tăierile forestiere efectuate în cadrul exploatării pădurii intră sub incidența interdicțiilor menționate, deși scopul lor nu este să aducă atingere păsărilor (a se vedea secțiunea A de mai jos). Dacă interdicțiile sunt aplicabile, Riigikohus (Curtea Supremă) ridică problema dacă lucrările pot fi permise în temeiul derogărilor de la articolul 9 din Directiva păsări (a se vedea secțiunea B de mai jos) și dacă drepturile fundamentale se opun interdicțiilor (a se vedea secțiunea C de mai jos). Mai întâi, este însă necesară o observație privind admisibilitatea cererii de decizie preliminară.

27. Astfel, Voore Mets și Lemeks Põlva consideră că cererea de decizie preliminară este inadmisibilă întrucât instanța de trimitere poate să soluționeze litigiul pe baza Concluziilor noastre prezentate în cauza Skydda Skogen¹¹. Totuși, o cerere de decizie preliminară este admisibilă și în cazul în care Curtea s-a pronunțat deja asupra chestiunilor respective¹². Prin urmare, soluțiile propuse în concluzii pot cu atât mai puțin să repună în discuție admisibilitatea unei cereri de decizie preliminară.

¹⁰ Hotărârea din 18 mai 2006, Comisia/Spania (Vidra) (C-221/04, EU:C:2006:329, punctul 71), Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Comisia/Grecia (Kyparissia) (C-504/14, EU:C:2016:847, punctul 159), și Hotărârea din 4 martie 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2021:166, punctul 51).

¹¹ Concluziile prezentate în cauzele conexe C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699.

¹² Hotărârea din 6 octombrie 2021, Consorzio Italian Management și Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punctul 37).

A. Prima, a doua și a treia întrebare – interpretarea interdicțiilor prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări

28. Premisa primelor trei întrebări este jurisprudența amintită în introducere, referitoare la articolul 12 din Directiva habitate, potrivit căreia interdicțiile de a aduce atingere deliberat speciilor protejate cuprind și atingerile a căror posibilitate este acceptată de autor. Dacă această jurisprudență ar fi transpusă în cazul articolului 5 din Directiva păsări, această dispoziție s-ar putea opune tăierilor forestiere în scopul exploatării pădurii în special în perioada de reproducere.

29. Astfel cum arată în mod convingător Riigikohus (Curtea Supremă), „nu poate exista nicio îndoială rezonabilă că tăierea rasă din perioada de reproducere a păsărilor determină într-un mod mai mult sau mai puțin cert distrugerea cuiburilor și a ouălor, precum și moartea puilor de păsări care au eclozat și perturbarea păsărilor, în cazul în care există motive pentru a reține că pe o parcelă de pădure cuibăresc un număr considerabil de păsări. Dacă, cu ocazia unei tăieri rase, este doborât – fără știință sau cu știință – un copac de cuibărit, acest lucru duce inevitabil la distrugerea cuibului. Chiar dacă copacul de cuibărit este conservat, păsările care cuibăresc sunt afectate nu doar de zgomotul deranjant, ci și din cauza pierderii habitatului anterior”. Estonia fundamentează această apreciere pe studii științifice și demonstrează că și tăierile în crâng pot avea efecte defavorabile considerabile asupra păsărilor care clocesc, pentru că există riscul ca din cauza perturbării păsările să lipsească prea mult timp de la cuiburile lor sau chiar să le abandoneze.

30. Prima întrebare se bazează, așadar, pe constatarea faptului că, deși tăierile forestiere din perioada de reproducere nu urmăresc să aducă atingere păsărilor, posibilitatea producerii acestui lucru este acceptată, iar atingerile respective în sensul articolului 5 literele (a), (b) și (d) din Directiva păsări trebuie în principiu interzise. Pornind de la această premisă, Riigikohus (Curtea Supremă) ridică problema dacă domeniul de aplicare al interdicțiilor este atât de restrâns, încât ele se aplică numai în măsura în care este necesar pentru a menține, în sensul articolului 2 din directivă, populația speciilor respective la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama în același timp de condițiile economice și de recreere. Cea de a doua și cea de a treia întrebare se referă în concret la tăierile rase, respectiv, la tăierile în crâng, iar Riigikohus (Curtea Supremă) consideră în ambele cazuri că pe suprafața vizată nu cuibăresc exemplare din specii de păsări care se află într-un stadiu necorespunzător de conservare.

31. Răspunsul la aceste întrebări depinde de interpretarea noțiunii de „intenție” care este legată de atingerile care trebuie interzise în temeiul articolului 5 din Directiva păsări. Există indicii că aceste interdicții includ și atingerile cu privire la care autorul se limitează să accepte posibilitatea producerii lor (a se vedea punctul 1 de mai jos). Există însă totodată motive temeinice pentru a nu reține această interpretare (a se vedea punctul 2 de mai jos). Prin urmare, am pledat deja pentru limitarea acestei interpretări, evocată de Riigikohus (Curtea Supremă) (a se vedea punctul 3 de mai jos). Limitarea interdicțiilor propusă de noi figurează cel puțin în textul interdicției de perturbare (a se vedea punctul 4 de mai jos). Evoluțiile care au avut loc între timp nu repun în discuție în mod fundamental opinia exprimată de noi (a se vedea punctul 5 de mai jos). În sfârșit, mai trebuie să facem o observație cu privire la justificarea științifică a constatărilor necesare (a se vedea punctul 6 de mai jos).

1. Indicii pentru interpretarea în sens larg a noțiunii de intenție de la articolul 5 din Directiva păsări

32. Interpretarea în sens larg susținută de Comisie și – cu anumite limite – de Estonia a noțiunii de intenție poate fi întemeiată pe jurisprudența privind Directiva habitate, deoarece sistemul de protecție al Directivei păsări se interpretează în principiu în mod similar¹³. Astfel cum am menționat deja, la articolul 12 din Directiva habitate sunt prevăzute interdicții similare pentru atingerile deliberate. Cu privire la acestea, Curtea a statuat deja că condiția privind intenția este îndeplinită dacă se dovedește că autorul a urmărit uciderea unui specimen dintr-o specie de faună protejată¹⁴ sau perturbarea unei asemenea specii ori distrugerea ouălor sale¹⁵ sau *cel puțin a acceptat posibilitatea producerii lor*.

33. În Hotărârea Pădurea Białowieża, Curtea a transpus deja tacit această jurisprudență în cazul Directivei păsări. În acea hotărâre a fost vorba despre tăierea și înlăturarea arborilor deteriorați, morți sau muribunzi, acțiuni care au fost identificate într-un plan de gestionare al sitului respectiv ca fiind un pericol potențial pentru anumite specii de păsări aflate sub protecție specială în acel sit¹⁶. Prin urmare, Curtea a calificat măsura respectivă drept distrugere sau producere de daune în mod deliberat cuiburilor sau ouălor acestora, precum și eliminare a cuiburilor [articolul 5 litera (b) din Directiva păsări] și perturbare deliberată, în special în perioada de reproducere și de maturizare [articolul 5 litera (d)]¹⁷, deși aceste atingeri nu au constituit obiectivul măsurilor.

34. În opinia Comisiei, interpretarea în sens larg a noțiunii de intenție poate fi întemeiată și pe Convenția de la Berna, pe care Uniunea o transpune prin Directiva păsări¹⁸ și care trebuie, așadar, avută în vedere la interpretarea acesteia din urmă¹⁹. Această convenție prevede la articolul 6 interdicții similare celor prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări și la articolul 12 din Directiva habitate, care se referă de asemenea la atingerile deliberate²⁰. Comitetul permanent al acestei convenții a decis că prin deteriorarea sau distrugerea intenționată a siturilor de reproducere ori a ariilor de odihnă ar trebui să se înțeleagă și acțiunile săvârșite fără intenția de a deteriora sau de a distruge, dar cunoscând probabilitatea producerii acestor rezultate ca urmare a acestei acțiuni²¹.

¹³ Hotărârea din 23 aprilie 2020, Comisia/Finlanda (Vânătoarea de primăvară a eiderului mascul) C-217/19, EU:C:2020:291, punctul 84).

¹⁴ Hotărârea din 18 mai 2006, Comisia/Spania (Vidra) (C-221/04, EU:C:2006:329, punctul 71), și Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Comisia/Grecia (Kyparissia) (C-504/14, EU:C:2016:847, punctul 159).

¹⁵ Hotărârea din 4 martie 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2021:166, punctul 51).

¹⁶ Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctele 253 și 254).

¹⁷ Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 259).

¹⁸ Raportul referitor la Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa (1997-1998) [articolul 9 alineatul (2)] (prezentat de Comisia Europeană), SEC(2001) 515 final.

¹⁹ Referitor la alte convenții internaționale, a se vedea Hotărârea din 24 noiembrie 1992, Poulsen și Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453, punctul 9), Hotărârea din 3 septembrie 2008, Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (C-402/05 P și C-415/05 P, EU:C:2008:461, punctul 291), Hotărârea din 21 decembrie 2011, Air Transport Association of America ș.a. (C-366/10 EU:C:2011:864, punctul 123), și Hotărârea din 11 iulie 2018, Bosphorus Queen Shipping (C-15/17, EU:C:2018:557, punctul 44).

²⁰ În cele două versiuni lingvistice autentice sunt utilizate noțiunile „intentionelle” (franceză) și „deliberate” (engleză). Versiunea neautentică în limba germană folosește în schimb atât noțiunea de „Absicht” (intenție) [articolul 6 litera (a)], cât și noțiunea de „mutwillig” (intenționat) [articolul 6 literele (b), (c) și (d)], aceasta din urmă fiind necorespunzătoare în opinia noastră.

²¹ Punctul 3 litera (b) din Rezoluția nr. 1 (1989) din 9 iunie 1989. A se vedea în acest sens Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Spania (Vidra) (C-221/04, EU:C:2005:777, punctul 39).

35. În consecință, interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări sunt aplicate în diferite state membre în ceea ce privește atingerile aduse păsărilor care nu sunt urmărite prin activitatea respectivă, dar a căror posibilitate este acceptată²².

2. Motive pentru o interpretare mai restrictivă a noțiunii de intenție de la articolul 5 din Directiva păsări

36. Totodată, în Concluziile noastre prezentate în cauza Skydda Skogen²³ am atras atenția asupra riscului pe care îl implică transpunerea fără rezerve, în cazul articolului 5 din Directiva păsări, a interpretării în sens larg a noțiunii de intenție de la articolul 12 din Directiva habitate. Este adevărat că în Hotărârea pronunțată după prezentarea concluziilor noastre, Curtea nu a examinat acest aspect și s-a limitat să analizeze numai articolul 12 din Directiva habitate²⁴. Prezenta cerere de decizie preliminară se întemeiază însă pe aceste concluzii și ambele întreprinderi vizate în litigiul principal propun să se țină seama de soluția din acestea.

37. Opinia noastră se întemeiază în esență pe faptul că o interpretare în sens larg a noțiunii de intenție la aplicarea articolului 5 din Directiva păsări ar avea efecte mai ample decât cele rezultate din aplicarea articolului 12 din Directiva habitate [a se vedea litera a) de mai jos]. De asemenea, regimul astfel interpretat al interdicțiilor nu ar fi necesar pentru atingerea obiectivelor Directivei păsări [a se vedea litera b) de mai jos]. În consecință, interpretarea ar conduce la contradicții structurale în sistemul Directivei păsări [a se vedea litera c) de mai jos].

a) Efectele interpretării în sens larg a noțiunii de intenție

38. Protecția speciilor reglementată de Directiva habitate este limitată la câteva specii, în general²⁵ foarte rare. Întrucât aceste specii sunt rare, este necesar să se protejeze în mod riguros fiecare dintre specimene, ceea ce articolul 12 din Directiva habitate exprimă în mod clar prin noțiunea de *sistem de protecție riguroasă*²⁶. Cu toate acestea, raritatea acestor specii implică totodată faptul că nici conflictele cu acestea nu sunt foarte frecvente²⁷.

39. În schimb, astfel cum am arătat deja, interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări se aplică *tuturor* păsărilor din Europa, așadar, inclusiv speciilor comune care sunt aproape omniprezente. Și este dificil să se afirme că posibilitatea atingerilor aduse acestor specii nu este acceptată de societățile moderne. Dimpotrivă, este cunoscut faptul că din cauza celor mai diverse activități umane precum construcția de clădiri²⁸ sau traficul rutier²⁹ apar riscuri considerabile pentru asemenea specii³⁰. Voore Mets subliniază în plus pierderile cauzate de pisicile domestice sau de activitățile agricole.

²² A se vedea referințele citate la nota de subsol 5.

²³ Concluziile prezentate în cauzele conexate C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctele 79-90.

²⁴ Hotărârea din 4 martie 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2021:166, punctul 48).

²⁵ Möckel, S., „35 Jahre Europäische Vogelschutzrichtlinie”, în *Natur und Recht* 2014, p. 381 (387), face trimitere totuși în mod întemeiat la lilieciul larg răspândiți, ale căror specii sunt supuse integral protecției riguroase prevăzute de Directiva habitate.

²⁶ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Spania (Vidra) (C-221/04, EU:C:2005:777, punctul 50).

²⁷ Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 80).

²⁸ A se vedea de exemplu Machtans, C. S., Wedeles, C. H. R., și Bayne, E. M., „A first estimate for Canada of the number of birds killed by colliding with building windows”, în *Avian Conservation and Ecology*, 8.2 (2013), p. 5.

²⁹ A se vedea de exemplu Slater, F. M., „An assessment of wildlife road casualties – the potential discrepancy between numbers counted and numbers killed”, în *Web Ecology* 3.1 (2002), p. 33.

³⁰ Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 81).

40. Dacă interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări s-ar aplica fără rezerve și în cazul unei simple acceptări a posibilității acestor atingeri, ar rezulta conflicte considerabile cu drepturile fundamentale, problemă analizată de Riigikohus (Curtea Supremă) în cea de a șasea și de a șaptea întrebare³¹.

b) Necesitatea regimului interdicțiilor pentru atingerea obiectivelor Directivei păsări

41. Așadar, încă de la adoptarea Directivei păsări, legiuitorul a precizat că aceasta nu urmărește să protejeze în mod necondiționat fiecare pasăre. Dimpotrivă, potrivit articolului 2 din directiva menționată, populația speciilor de păsări trebuie menținută la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama în același timp de condițiile economice și de recreere sau pentru a adapta populația acestor specii la nivelul respectiv³². Este adevărat că, sub rezerva unor dispoziții specifice, statele membre dispun de o marjă de apreciere în această privință³³. Considerentele (3), (5), (7) și (8), precum și mai ales considerentul (10) ale directivei arată însă că prin aceasta se înțelege un „nivel satisfăcător”³⁴ al populațiilor tuturor speciilor de păsări sălbatice³⁵. În pofida condițiilor culturale, economice și de recreere, nivelul unei specii poate fi „satisfăcător” numai dacă este asigurată continuarea existenței populațiilor în aria lor de extindere naturală³⁶.

42. Or, conservarea satisfăcătoare a speciilor comune nu impune în general interdicții aplicabile și în cazul unei simple acceptări a posibilității unei atingeri. Chiar dacă anumite specii ar depinde de astfel de interdicții, acest lucru nu este valabil în cazul speciilor comune care sunt atât de frecvente tocmai ca urmare a faptului că activitățile umane nu le pun în pericol supraviețuirea³⁷.

43. În cazul în care populațiile anumitor specii mai frecvente anterior ar scădea totuși, adesea este mai importantă conservarea și gestionarea în mod corespunzător a habitatelor acestora, întrucât asemenea scăderi sunt în general consecința unor modificări ale utilizării umane a acestor habitate. Directiva păsări ține deja seama de aceste aspecte, întrucât articolul 3 obligă statele membre să protejeze habitatele tuturor speciilor de păsări³⁸. Articolul 4 alineatul (7) și articolul 5 alineatul (5) din Regulamentul privind regenerarea³⁹ concretizează în prezent această obligație.

³¹ A se vedea în această privință punctul 92 și următoarele de mai jos.

³² Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 82).

³³ A se vedea Hotărârile din 8 iulie 1987, Comisia/Belgia (247/85, EU:C:1987:339, punctul 8) și Comisia/Italia (262/85, EU:C:1987:340, punctul 8), precum și Hotărârea din 19 ianuarie 1994, Association pour la protection des animaux sauvages ș.a. (C-435/92, EU:C:1994:10, punctul 20).

³⁴ Hotărârea din 27 aprilie 1988, Comisia/Franța (252/85, EU:C:1988:202, punctul 28), Hotărârea din 16 octombrie 2003, Ligue pour la protection des oiseaux ș.a. (C-182/02, EU:C:2003:558, punctul 17) și Hotărârea din 23 aprilie 2020, Comisia/Finlanda (Vânătoarea de primăvară a eiderului mascul) C-217/19, EU:C:2020:291, punctul 68), precum și Concluziile avocatului general Geelhoed prezentate în cauza WWF Italia ș.a. (C-60/05, EU:C:2006:116, punctul 50) și Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Irlanda (C-418/04, EU:C:2006:569, punctele 111 și 112).

³⁵ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 97).

³⁶ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Eesti Suurkiskjad (C-629/23, ECLI:EU:C:2024:1029, punctele 70-83).

³⁷ Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 83).

³⁸ Hotărârea din 13 iunie 2002, Comisia/Irlanda (Potârnichea polară) (C-117/00, EU:C:2002:366, punctul 15 și urm.).

³⁹ Regulamentul (UE) 2024/1991 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2024 privind restaurarea naturii și de modificare a Regulamentului (UE) 2022/869 (JO L, 2024/1991).

44. Interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări au drept scop primar protecția specimenelor individuale și au cel mult indirect ca efect protejarea habitatelor naturale. Aplicarea lor încă de la acceptarea posibilității atingerilor enumerate în această dispoziție ar fi adesea mai puțin aptă să conserve aceste populații decât protejarea directă a habitatelor naturale și, prin urmare, nu ar fi nici mijlocul cel mai puțin constrângător⁴⁰.

45. Prin urmare, spre deosebire de articolul 12 din Directiva habitate, articolul 5 din Directiva păsări nu impune un sistem de protecție riguroasă, ci *un sistem general de protecție* care urmărește protejarea tuturor păsărilor din Europa. Astfel cum se precizează în considerentul (6) al Directivei păsări, acest sistem ar trebui adaptat la situația diferitelor specii.

c) Contradicții structurale în sistemul Directivei păsări

46. La aceasta se adaugă o altă diferență conceptuală între regimul de protecție prevăzut la articolul 5 din Directiva păsări și cel prevăzut la articolul 12 din Directiva habitate. Întrucât articolul 5 se aplică tuturor speciilor de păsări din Europa, nu există nicio posibilitate de a excepta pe deplin anumite specii de la acest regim de protecție. În schimb, articolul 19 din Directiva habitate permite modificarea anexei IV la această directivă, în care sunt enumerate speciile care trebuie protejate în conformitate cu articolul 12.

47. Interpretarea în sens larg fără rezerve a noțiunii de intenție și astfel a protecției riguroase care decurge din aceasta a păsărilor din Europa ar determina în plus o apreciere contradictorie în cadrul Directivei păsări. Astfel, prin derogare de la interdicțiile de omorâre și de capturare a păsărilor, articolul 7 permite vânarea anumitor specii menționate în anexa II care intră de altfel sub incidența interdicțiilor prevăzute la articolul 5. Nu este însă clar motivul pentru care atingerea adusă deliberat acestor specii prin vânătoare, așadar, printr-o activitate în esență recreativă cu o importanță economică foarte redusă, ar trebui să fie privilegiată în raport cu toate celelalte activități umane prin care nu se urmărește să aducă atingere acestor specii, ci doar se acceptă această posibilitate. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât aceste alte activități au parțial o importanță esențială pentru societatea noastră. A se vedea numai construirea șoselelor, a clădirilor și a turbinelor eoliene.

48. Nici derogarea prevăzută la articolul 9 din Directiva păsări nu poate să corecteze interpretarea în sens larg fără rezerve a articolului 5 decât într-o măsură foarte limitată printr-o evaluare comparativă a intereselor contradictorii. În timp ce articolul 16 alineatul (1) litera (c) din Directiva habitate permite derogări pe baza a numeroase motive de interes public superior, derogările prevăzute la articolul 9 alineatul (1) din Directiva păsări sunt redactate într-un mod vădit mai specific.

49. Astfel cum relevă a patra și a cincea întrebare a Riigikohus (Curtea Supremă), nu este, desigur, complet exclus ca cel puțin exploatarea economică a pădurilor să intre sub incidența articolului 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări, articol care permite măsuri pentru a preveni daune considerabile asupra pădurilor. Or, o asemenea interpretare este dificil de conciliat cu jurisprudența constantă potrivit căreia articolul 9, care este o normă derogatorie, este în principiu de strictă interpretare⁴¹.

⁴⁰ Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 84).

⁴¹ A se vedea în această privință punctul 77 și următoarele de mai jos.

50. În plus, legiuitorul Uniunii a decis între timp că proiectele de implementare a energiei din surse regenerabile sunt în serviciul sănătății și siguranței publice în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva păsări⁴². Asemenea proiecte sunt în mod evident de interes public major, însă este dificil ca ele să fie asociate acestor obiective chiar în cazul unei interpretări largi a noțiunilor de „sănătate publică” și de „siguranță publică”. Această intervenție a legiuitorului relevă faptul că derogările prevăzute la articolul 9 sunt formulate în sens prea strict pentru a lăsa suficient loc interesului public superior.

3. Interpretare conformă cu drepturile fundamentale a articolului 5 din Directiva păsări în concordanță

51. Ținând seama de ansamblul motivelor prezentate mai sus, Curtea nu ar trebui se transpună fără rezerve, în cazul noțiunii de intenție prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări, interpretarea noțiunii de intenție dată la articolul 12 alineatul (1) din Directiva habitate⁴³.

52. Cu toate acestea, constatările din Hotărârea pădurea Białowieża⁴⁴ se opun extinderii interdicțiilor prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări exclusiv la atingerile urmărite aduse păsărilor. Dimpotrivă, Curtea a arătat în acea hotărâre că pot exista cazuri în care această dispoziție se aplică și atingerilor cu privire la care autorul se limitează să accepte posibilitatea producerii lor. Această aplicare este adecvată atunci când sunt afectate specii rare sau amenințate. În privința acestor specii, întinderea interdicțiilor rămâne limitată în practică pentru că ele se aplică numai foarte rar. Totodată, ele pot să aibă o contribuție considerabilă la conservarea acestor specii⁴⁵.

53. Prin urmare, un echilibru just, care respectă drepturile fundamentale ale persoanelor vizate, între activitățile respective și obiectivele directivei constă în a include atingerile a căror posibilitate este acceptată în aceste interdicții numai în măsura în care acest lucru este necesar în lumina obiectivului vizat la articolul 2 din Directiva păsări. Faptul că această interpretare este mai complexă în aplicarea sa întrucât impune totuși luarea în considerare a stadiului de conservare a speciilor de păsări trebuie, așadar, acceptat. În orice caz, aceasta corespunde în definitiv aplicării extinse a interdicțiilor în hotărârea menționată privind pădurea Białowieża întrucât aceasta privea specii de păsări foarte rare într-o arie desemnată pentru protecția lor specială⁴⁶.

54. În această interpretare dispăre și aprecierea contradictorie analizată privind dispozițiile referitoare la vânătoare⁴⁷. Potrivit articolului 7 alineatul (1) din Directiva păsări, vânătoarea este astfel permisă numai datorită efectivului populației, distribuției geografice și ratei de reproducere ale speciilor respective. În plus, statele membre sunt obligate în temeiul articolului 7 alineatul (4)

⁴² Articolul 3 din Regulamentul (UE) 2022/2577 al Consiliului din 22 decembrie 2022 de stabilire a unui cadru pentru accelerarea implementării energiei din surse regenerabile (JO 2022, L 335, p. 36), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (UE) 2024/223 al Consiliului din 22 decembrie 2023 (JO L, 2024/223), și articolul 16f din Directiva (UE) 2018/2001 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (JO 2018, L 328, p. 82), astfel cum a fost modificată prin Directiva (UE) 2023/2413 a Parlamentului European și a Consiliului din 18 octombrie 2023 de modificare a Directivei (UE) 2018/2001, a Regulamentului (UE) 2018/1999 și a Directivei 98/70/CE în ceea ce privește promovarea energiei din surse regenerabile și de abrogare a Directivei (UE) 2015/652 a Consiliului (JO L, 2023/2413).

⁴³ Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 87).

⁴⁴ A se vedea punctul 33 de mai sus.

⁴⁵ Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 88).

⁴⁶ Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 18).

⁴⁷ A se vedea punctul 47 de mai sus.

să se asigure că vânătoarea este compatibilă cu articolul 2. Nu este vorba, așadar, despre specii rare sau amenințate, care trebuie protejate printr-o interpretare în sens larg a interdicțiilor de atingere deliberată.

55. Prin urmare, interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări privesc atingerile a căror posibilitate este acceptată de autor numai în cazul în care acestea din urmă vizează specii de păsări deosebit de rare sau de amenințate. Astfel, în acest caz, aplicarea interdicțiilor este necesară pentru a menține speciile respective la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama în același timp de condițiile economice și de recreere sau pentru a adapta populația acestor specii la nivelul respectiv în conformitate cu articolul 2⁴⁸.

4. Cu privire la interdicția de perturbare prevăzută la articolul 5 litera (d) din Directiva păsări

56. Interpretarea astfel dezvoltată a noțiunii de atingere deliberată ar împiedica în primul rând o aplicare excesivă a interdicțiilor de omorâre deliberată și de distrugere sau de producere de daune în mod deliberat asupra ouălor și a cuiburilor în sensul articolului 5 literele (a) și (b) din Directiva păsări.

57. În schimb, în privința interdicției de perturbare deliberată prevăzută la articolul 5 litera (d) din Directiva păsări, textul prevede deja în mod expres o asemenea limitare. Potrivit acestuia, este interzisă perturbarea deliberată a speciilor de păsări, în special în perioada de reproducere sau de maturizare, (numai) dacă o astfel de perturbare este relevantă în contextul obiectivelor directivei. Prin urmare, perturbările trebuie să fie interzise numai atunci când au un efect semnificativ asupra obiectivului de a menține sau de a readuce la un nivel satisfăcător populațiile speciilor de păsări și astfel în special atunci când acestea afectează păsările rare sau amenințate în timpul reproducerii sau al maturizării⁴⁹.

58. Din această dispoziție se poate deduce un *argumentum a contrario* întrucât, în cazul celorlalte interdicții, lipsește o limitare expresă în acest sens. Or, Curtea a refuzat deja să limiteze aplicarea interdicțiilor în ansamblul lor, cu alte cuvinte și a interdicțiilor privind atingerile urmărite, exclusiv la speciile de păsări care sunt amenințate⁵⁰.

59. Interpretarea propusă în speță a articolului 5 din Directiva păsări nu are însă scopul de a exclude anumite specii din domeniul său de aplicare sau de a reduce pentru toate speciile domeniul de aplicare al interdicțiilor. Dimpotrivă, interdicțiile privind atingerile urmărite ar trebui să profite nelimitat tuturor speciilor.

60. Mai curând, propunerea noastră de interpretare reamintește obiectivele Directivei păsări, a căror mențiune este inclusă în interdicția de perturbare. Ea nu urmărește să evite o restrângere a drepturilor fundamentale care nu este necesară pentru aceste obiective. Apare riscul acestei restrângeri atunci când interdicțiile sunt extinse fără nicio limită la atingerile aduse păsărilor care nu sunt urmărite, ci există doar acceptarea posibilității producerii lor, cu toate că o asemenea aplicare nu este necesară pentru conservarea speciilor respective.

⁴⁸ Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctul 90).

⁴⁹ Pentru mai multe detalii, a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2020:699, punctele 96-100).

⁵⁰ Hotărârea din 4 martie 2021, Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 și C-474/19, EU:C:2021:166, punctele 36 și 44).

5. Evoluții recente

61. De la prezentarea Concluziilor noastre în cauza Skydda Skogen au survenit alte evoluții care nu conduc însă la o reevaluare fundamentală a situației juridice.

62. O hotărâre ulterioară pronunțată într-o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva Poloniei ar putea fi interpretată în sensul unei transpuneri, în cazul articolului 5 din Directiva păsări, a noțiunii de intenție de la articolul 12 din Directiva habitate. Curtea reiterează constatările referitoare la interpretarea noțiunii de intenție de la articolul 12 și reține apoi o încălcare a ambelor dispoziții⁵¹. Însă și această constatare ar putea însemna pur și simplu că derogarea în discuție, redactată în sens larg în dreptul național, de la interdicțiile care trebuie adoptate pe baza ambelor dispoziții constituie o încălcare indiferent dacă este îndeplinit sau nu criteriul intenției. Derogarea prevăzută de dreptul național se aplica astfel pentru fiecare „gestionar[e] forestieră efectuată în conformitate cu cerințele de bune practici în materie de gestionare forestieră”⁵² și permitea, așadar, potențial și atingeri urmărite aduse păsărilor.

63. Ceea ce este mai important este faptul că la adoptarea de dispoziții pentru facilitarea autorizării proiectelor de implementare a energiei din surse regenerabile, de exemplu a energiei eoliene, legiuitorul Uniunii pare să pornească de la premisa unei corespondențe între articolul 12 din Directiva habitate și articolul 5 din Directiva păsări și astfel în special de la un transfer al noțiunii de intenție. Am analizat deja prezumția că aceste proiecte sunt în serviciul sănătății și siguranței publice în sensul articolului 9 alineatul (1) litera (a) din Directiva păsări⁵³. Ea este însoțită de o prezumție mai largă potrivit căreia asemenea proiecte sunt de interes public major în sensul articolului 16 din Directiva habitate, precum și de alte facilități pentru justificarea măsurilor care încalcă interdicțiile instituite pentru protejarea speciilor. În plus, asemenea proiecte sunt exceptate în anumite condiții de la cerințele de protejare a speciilor prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări⁵⁴. În considerentul (37) al Directivei 2023/2413, ultima dispoziție amintită este explicată în sensul că uciderea sau perturbarea ocazională a păsărilor din cauza centralelor producătoare de energie din surse regenerabile nu ar trebui să fie considerată deliberată dacă sunt luate măsuri adecvate de prevenire și dacă aceste măsuri sunt monitorizate.

64. Aceste dispoziții cu un grad ridicat de complexitate juridică nu ar fi însă necesare dacă interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări ar cuprinde numai acțiuni care urmăresc scopul de a aduce atingere păsărilor. Este posibil ca proiectele de implementare a energiei din surse regenerabile să pună în pericol păsările, însă ele nu urmăresc acest scop, ci cel mult acceptă riscul respectiv.

65. Totuși, nu ar trebui nici exagerată importanța acestor dispoziții. Legiuitorul Uniunii nu a hotărât în mod expres în acestea că criteriul intenției de la articolul 5 din Directiva păsări este îndeplinit deja în cazul simplei acceptări a posibilității atingerilor interzise. Dimpotrivă, noile dispoziții constituie în primul rând o reacție la *temerea* că protejarea speciilor pe baza unei interpretări în sens larg a noțiunii de intenție ar putea împiedica în mod excesiv creșterea ponderii energiei din surse regenerabile.

⁵¹ Hotărârea din 2 martie 2023, Comisia/Polonia (Gestionare forestieră și bune practici de gestionare forestieră) (C-432/21, EU:C:2023:139, punctele 77-79).

⁵² A se vedea articolul 14b alineatul 3 din Legea poloneză privind pădurile, astfel cum este redat în Hotărârea din 2 martie 2023, Comisia/Polonia (Gestionare forestieră și bune practici în materie de gestionare forestieră) (C-432/21, EU:C:2023:139, punctul 15).

⁵³ A se vedea punctul 50 de mai sus.

⁵⁴ Articolul 6 din Regulamentul (UE) 2022/2577 (citat la nota de subsol 42), precum și articolul 15c alineatul (1), articolul 15e alineatele (2) și (4), precum și articolul 16a alineatul (5) din Directiva (UE) 2018/2001, astfel cum a fost modificată prin Directiva (UE) 2023/2413 (citată la nota de subsol 42).

66. În plus, noile derogări instituite continuă să aibă un domeniu de aplicare, dacă, astfel cum am propus, aplicarea noțiunii largi de „intenție” în materie de protecție a păsărilor depinde de stadiul de conservare a speciei. Astfel, cel puțin în cazul speciilor rare sau amenințate, interdicțiile se aplică, sub rezerva reglementărilor speciale pentru sursele regenerabile de energie, și atunci când se acceptă doar posibilitatea atingerii.

67. Evoluțiile intervenite între timp nu se opun, așadar, unei interpretări a noțiunii de intenție de la articolul 5 din Directiva păsări în sensul că o atingere a cărei posibilitate este acceptată de autor este interzisă numai dacă vizează specii de păsări deosebit de rare sau de amenințate.

6. Justificarea științifică a constatărilor necesare

68. A doua și a treia întrebare se referă printre altele la modul în care se constată că respectiva măsură constituie o amenințare pentru păsări. Prin intermediul lor se solicită să se clarifice dacă, pentru a aplica interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări în cazul tăierilor forestiere, este suficient dacă pe baza datelor științifice și a observării păsărilor individuale se poate presupune că în pădurea respectivă cuibăresc aproximativ 10 perechi de păsări pe hectar, fără a exista vreun motiv să se rețină că în zona de abataj cuibăresc exemplare din specii de păsări care se află într-un stadiu necorespunzător.

69. Potrivit interpretării propuse aici a articolului 5 din Directiva păsări și informațiilor comunicate privind prezența păsărilor respective este puțin probabil ca această parte a întrebărilor să fie necesară pentru soluționarea litigiului principal.

70. Prin urmare, vom menționa exclusiv în interesul unei analize complete că autoritățile competente sunt obligate să facă constatările necesare pe baza celor mai bune cunoștințe științifice disponibile pentru a decide dacă interdicțiile se opun unei activități⁵⁵.

71. Acest lucru înseamnă că organismele competente trebuie să stabilească pe baza acestor informații „nivelul satisfăcător” care trebuie asigurat pentru specia respectivă⁵⁶. Ele trebuie însă să aibă în vedere și studii științifice care indică dacă o anumită specie necesită protecție în cadrul anumitor activități, în cazul în care există doar acceptarea posibilității de a-i aduce atingere.

72. Întrucât, potrivit articolului 4 alineatul (1) din Directiva păsări, în anexa I se menționează speciile care se presupune că sunt deosebit de rare sau deosebit de amenințate, împrejurarea că o asemenea specie este vizată de riscul acceptat constituie un indiciu pentru necesitatea de a aplica interdicțiile prevăzute la articolul 5. Cu toate acestea, un astfel de indiciu poate fi neutralizat pe baza celor mai bune informații științifice disponibile. Prin urmare, nu trebuie să se excludă de la bun început faptul că muscarul mic menționat în somația adresată întreprinderii Voore Mets nu necesită, cel puțin în Estonia, o protecție specială, astfel cum a arătat Voore Mets în ședință, invocând criteriile Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii (UICN), cu toate că el este enumerat în anexa I.

⁵⁵ A se vedea Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 113), Hotărârea din 17 martie 2021, One Voice și Ligue pour la protection des oiseaux (C-900/19, EU:C:2021:211, punctul 30), și Hotărârea din 29 iulie 2024, ASCEL (C-436/22, EU:C:2024:656, punctele 65 și 74).

⁵⁶ A se vedea punctul 41 de mai sus.

73. Obligațiile de verificare sus-menționate revin statelor membre. În schimb, particularilor nu li se poate pretinde să aibă un comportament pe deplin în acord cu cele mai bune informații științifice referitoare la protecția păsărilor. Dimpotrivă, ei au dreptul să considere că pot desfășura în principiu activități licite, cu condiția să depună diligența pe care o presupun aceste activități. Totuși, și particularii trebuie să respecte avertizările și indicațiile date de autoritățile competente pe baza constatării amenințărilor incompatibile cu articolul 5 din Directiva păsări⁵⁷.

74. Sistemul de control al tăierilor forestiere din perioada de reproducere, astfel cum este practicat potrivit informațiilor furnizate de Estonia, pare să corespundă acestei abordări. După ce s-a constatat că populațiile de păsări din acest stat membru, în special din pădurile seculare, sunt în declin, Keskkonnaamet (Oficiul pentru Protecția Mediului) a stabilit într-o primă etapă riscurile pentru păsări pe baza tipului de habitat și a vârstei populațiilor respective și a împărțit pe această bază toate suprafețele de pădure în trei categorii de risc. El a publicat aceste informații pe internet, pentru ca proprietarii de păduri să le poată avea în vedere în planificarea lor. Într-o a doua etapă, după notificarea tăierilor forestiere, Keskkonnaamet (Oficiul pentru Protecția Mediului) verifică situația de la fața locului și interzice lucrările dacă implică riscuri deosebite pentru păsări. În ședință, Estonia a menționat că, după efectuarea a 2 500 de vizite de control, în anul 2023 au fost interzise pe această bază 32 de cazuri de tăieri forestiere.

7. Concluzie intermediară

75. Sintetizând, reținem, așadar, că interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări includ o atingere a cărei posibilitate este acceptată de autor numai în cazul în care vizează specii de păsări deosebit de rare sau specii care în lumina celor mai bune cunoștințe științifice disponibile sunt deosebit de amenințate. Astfel, în aceste cazuri, aplicarea interdicțiilor este necesară pentru a menține speciile respective la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama în același timp de condițiile economice și de recreere sau pentru a adapta populația acestor specii la nivelul respectiv în conformitate cu articolul 2.

76. În interesul unei analize complete, trebuie menționat faptul că în conformitate cu articolul 193 TFUE și cu articolul 14 din Directiva păsări statele membre au desigur libertatea de a lua măsuri mai stricte pentru protejarea păsărilor⁵⁸.

B. A patra și a cincea întrebare – justificarea pe baza dreptului de proprietate a derogărilor prevăzute la articolul 9 din Directiva păsări

77. Prin intermediul celei de a patra și al celei de a cincea întrebări, Riigikohus (Curtea Supremă) solicită să se stabilească dacă articolul 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță coroborat cu articolul 2 din Directiva păsări permite derogări de la interdicțiile prevăzute la articolul 5 pentru tăieri rase sau în crâng, pentru a preveni daune considerabile asupra proprietății terenurilor forestiere.

78. Aceste întrebări sunt adresate în mod vădit pentru cazul în care tăierile forestiere planificate din litigiul principal intră sub incidența interdicțiilor de omorâre deliberată a păsărilor în sensul articolului 5 litera (a) din Directiva păsări, de distrugere sau producere de daune în mod deliberat

⁵⁷ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Spania (Vidra) (C-221/04, EU:C:2005:777, punctul 52).

⁵⁸ A se vedea Hotărârea din 21 iulie 2011, Azienda Agro-Zootecnica Franchini și Eolica di Altamura (C-2/10, EU:C:2011:502, punctele 49 și 50).

asupra cuiburilor în sensul articolului 5 litera (b) și de perturbare deliberată a păsărilor în sensul articolului 5 litera (d). Însă, dacă Curtea urmează interpretarea articolului 5 propusă în speță, aplicarea acestor interdicții pare puțin probabilă, având în vedere informațiile care există despre speciile de păsări afectate, astfel încât nu ar fi necesar să se răspundă la aceste întrebări.

79. În schimb, nu este convingătoare opinia Comisiei care susține că întrebările sunt ipotetice deoarece Voore Mets și Lemeks Põlva nu au solicitat să li se acorde derogări de la interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări. Astfel, depinde de dreptul intern aspectul dacă o asemenea cerere este necesară ori dacă autoritatea este obligată să examineze din oficiu posibilitatea unei derogări.

80. Este în orice caz util să se examineze aplicabilitatea derogării. Astfel, se va constata că este dificil ca aceasta să fie aptă să prevină consecințele disproporționate ale unei interpretări în sens larg a noțiunii de intenție.

81. Curtea a arătat deja că, deși articolul 9 din Directiva păsări permite o derogare largă de la regimul general de protecție, acesta prevede numai o aplicare concretă și punctuală pentru a răspunde unor cerințe și situații specifice⁵⁹. Ea a statuat de asemenea că această normă derogatorie trebuie interpretată în sens restrâns, iar sarcina de a proba că sunt îndeplinite condițiile cerute pentru fiecare derogare trebuie să revină autorității care ia decizia⁶⁰.

82. Cerințele suplimentare prevăzute la articolul 9 alineatul (2), puse în lumină de Estonia, subliniază caracterul excepțional al unei derogări. Astfel, potrivit acestui articol, derogările trebuie să specifice în special speciile vizate și circumstanțele precise în care este posibilă derogarea. În plus, este necesar să se stabilească care sunt controalele necesare și autoritatea împuternicită să declare că sunt îndeplinite condițiile impuse și să decidă mijloacele, sistemele sau metodele care pot fi utilizate, în ce limite și de către cine.

83. Dacă se prezumă că în Estonia există cerințele legale necesare pentru o derogare pentru tăieri forestiere, acest stat membru are, în temeiul articolului 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări, posibilitatea de a deroga de la articolul 5 pentru a preveni daune considerabile asupra recoltelor, șeptelului, pădurilor, pescăriilor și apelor, în cazul în care nu există altă soluție satisfăcătoare.

84. Protecția pădurilor nu se raportează numai la habitatul forestier și la funcțiile sale ecologice, ci include și valoarea sa ca bun economic. Astfel, articolul 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări permite și măsuri pentru protejarea recoltelor, a șeptelului și a pescăriilor. Natura acestor obiecte care trebuie protejate nu este în primul rând ecologică, ele caracterizându-se prin faptul că sunt exploatate economic.

85. Astfel cum arată în mod întemeiat Riigikohus (Curtea Supremă), funcția economică a protejării pădurii se revelează și mai clar în Convenția de la Berna. Articolul 9 alineatul (1) a doua liniuță din convenție permite derogări de la interdicții pentru prevenirea pagubelor importante aduse culturilor, vitelor, pădurilor, locurilor de pescuit, apelor și *altor forme de proprietate*. Prin

⁵⁹ Hotărârea din 8 iulie 1987, Comisia/Belgia (247/85, EU:C:1987:339, punctul 7), Hotărârea din 7 martie 1996, Associazione Italiana per il WWF ș.a. (C-118/94, EU:C:1996:86, punctul 21), și Hotărârea din 11 noiembrie 2010, Comisia/Italia (C-164/09, EU:C:2010:672, punctul 28).

⁶⁰ Hotărârea din 8 iunie 2006, WWF Italia ș.a. (C-60/05, EU:C:2006:378, punctul 34), și Hotărârea din 23 aprilie 2020, Comisia/Finlanda (Vânătoarea de primăvară a eiderului mascul) (C-217/19, EU:C:2020:291, punctul 66).

urmare, protecția pădurii constituie în economia convenției numai un exemplu de protecție a proprietății. În calitate de element al proprietății, pădurea are în primul rând o funcție de bun economic.

86. În schimb, protecția pădurii ca habitat este un obiectiv prioritar al articolului 9 alineatul (1) litera (a) a patra liniuță din Directiva păsări care permite derogări în scopul protejării florei și a faunei.

87. Cu toate acestea, scopul articolului 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări nu este de a permite sau de a promova în mod direct exploatarea economică a bunurilor protejate amintite, așadar, nici a pădurilor. Potrivit acestuia, sunt permise în schimb măsurile pentru prevenirea daunelor considerabile, care trebuie, prin urmare, să atingă o anumită amploare⁶¹. Lemeks Põlva menționează ca exemplu o infestare cu gândacul de scoarță.

88. În schimb, potrivit cererii de decizie preliminară, interesul întreprinderilor în cauză de a realiza tăieri forestiere în timpul perioadei de reproducere este de a-și putea utiliza eficient resursele și în această perioadă. În cazul unei interpretări în sens larg a dispoziției, consecințele unei limitări temporale a exploatării economice a pădurii sau ale unor măsuri de întreținere neurgente, precum tăierile în crâng, nu pot fi totuși considerate daune considerabile asupra pădurii.

89. Și din punctul de vedere al întinderii, daunele de 2 403,52 euro invocate de Voore Mets sunt în limitele rezonabilului. Prin urmare, acest interes este legitim, dar nu poate prevala *tale quale* față de protecția păsărilor. Astfel, în acest caz, aproape orice limitare a exploatării economice a bunurilor protejate, menționată la articolul 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări, ar constitui o daună suficientă pentru a intra sub incidența derogării. Excepția ar deveni astfel regula.

90. În plus, derogările prevăzute la articolul 9 din Directiva păsări sunt permise numai în cazul în care nu există altă soluție satisfăcătoare. Tăierile forestiere în discuție pot fi însă realizate și în afara perioadei de reproducere. Tăierile forestiere din timpul iernii ar trebui să fie chiar deosebit de avantajoase. Staatsforste des Freistaats Bayern (Oficiul Pădurilor al landului Bavaria, Germania) menționează drept motive pentru aceasta protecția solului, o proporție redusă de apă în lemn, un risc scăzut de infestare cu insecte sau cu ciuperci, precum și siguranța muncii în pădurile de foioase deoarece lipsa frunzelor nu împiedică vederea asupra coroanei⁶². Dacă recoltarea lemnului este organizată de așa manieră încât iarna să se recolteze un stoc suficient pentru satisfacerea cererii din anul următor, contrar argumentului celor două întreprinderi, nu este necesar nici să se importe lemn vara.

91. S-ar impune totuși o interpretare mult mai largă a condițiilor prevăzute pentru o derogare pentru a evita încălcarea drepturilor fundamentale dacă interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări s-ar aplica și în cazul acceptării posibilității de atingere adusă speciilor care nu necesită această protecție. Astfel, interesul legitim de a proteja aceste păsări prin interdicțiile menționate este foarte redus, în timp ce litigiile principale relevă faptul că restrângerile sunt cel puțin sesizabile pentru întreprinderile în cauză.

⁶¹ Hotărârea din 8 iulie 1987, Comisia/Belgia (247/85, EU:C:1987:339, punctul 56).

⁶² Bayerische Staatsforste, Je kälter und trockener, desto besser (Oficiul Bavarez al Pădurilor), <https://www.baysf.de/de/medienraum/themenspecials/forstwirtschaft-im-winterwald.html>.

C. A șasea și a șaptea întrebare – compatibilitatea regimului interdicțiilor cu drepturile fundamentale

92. Pentru cazul în care, ținând seama și de articolul 9, articolul 5 din Directiva păsări nu permite realizarea tăierilor rase sau în crâng în perioada de reproducere și de maturizare a păsărilor, cu toate că tăierea forestieră nu aduce atingere speciilor de păsări care se află într-un stadiu necorespunzător, Riigikohus (Curtea Supremă) solicită să se stabilească dacă un asemenea regim este compatibil cu articolele 16 și 17 din Carta drepturilor fundamentale. Aceste drepturi fundamentale protejează libertatea de a desfășura o activitate comercială și proprietatea.

93. Având în vedere însăși formularea întrebărilor, nu este necesar să se răspundă la aceste întrebări dacă Curtea preia interpretarea propusă aici a articolului 5 din Directiva păsări⁶³ sau, în caz contrar, interpretează cel puțin în sens larg articolul 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță din Directiva păsări⁶⁴.

94. În cazul în care Curtea constată însă că interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări se aplică tuturor speciilor de păsări din Europa, în ipoteza unei simple acceptări a posibilității atingerii, și dacă totodată derogarea prevăzută la articolul 9 alineatul (1) litera (a) a treia liniuță nu lasă posibilitatea tăierilor forestiere în perioada de reproducere a păsărilor, se pune într-adevăr problema dacă aceste dispoziții sunt compatibile cu drepturile fundamentale amintite. Ea ar fi, așadar, contrar opiniei Consiliului și a Comisiei, determinantă pentru soluționarea litigiului.

95. Astfel, interdicția tăierilor forestiere în perioada de reproducere a păsărilor restrânge libertatea de a desfășura o activitate comercială și totodată utilizarea dreptului de proprietate asupra pădurii în cauză. Voore Mets și Lemeks Põlva susțin că din cauza acestor restrângeri au fost nevoite să concedieze temporar o parte din lucrători.

96. Desigur, articolul 52 alineatul (1) din cartă permite restrângeri ale exercițiului drepturilor consacrate de cartă, dacă aceste restrângeri sunt prevăzute de lege și respectă substanța acestor drepturi și libertăți, precum și dacă, respectând principiul proporționalității, acestea sunt necesare și răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți. Prin urmare, aceste restrângeri nu trebuie să constituie față de scopul urmărit o intervenție disproporționată și intolerabilă care ar aduce atingere însuși conținutului drepturilor respective⁶⁵.

97. Protecția mediului⁶⁶ și, prin urmare, protecția păsărilor⁶⁷ sunt în acest sens obiective de interes general, cu atât mai mult cu cât păsările sălbatice fac parte din patrimoniul comun al statelor membre⁶⁸.

⁶³ A se vedea punctul 75 de mai sus.

⁶⁴ A se vedea punctul 91 de mai sus.

⁶⁵ Hotărârea din 13 decembrie 1979, Hauer (44/79, EU:C:1979:290, punctul 23), Hotărârea din 14 decembrie 2004, Swedish Match (C-210/03, EU:C:2004:802, punctul 72), și Hotărârea din 20 septembrie 2016, Ledra Advertising ș.a./Comisia și BCE (C-8/15 P-C-10/15 P, EU:C:2016:701, punctul 70).

⁶⁶ Hotărârea din 15 ianuarie 2013, Križan ș.a. (C-416/10, EU:C:2013:8, punctul 114), Hotărârea din 13 februarie 2014, Comisia/Regatul Unit (C-530/11, EU:C:2014:67, punctul 70), și Hotărârea din 27 ianuarie 2022, Sătiși-S (C-234/20, EU:C:2022:56, punctele 64 și 65).

⁶⁷ Hotărârea din 8 septembrie 2022, Ministerstvo životního prostředí (Papagali Ara Hiacint) (C-659/20, EU:C:2022:642, punctul 64).

⁶⁸ Considerentul (7) al Directivei păsări, precum și Hotărârea din 8 iulie 1987, Comisia/Belgia (247/85, EU:C:1987:339, punctul 9), Hotărârea din 7 martie 1996, Associazione Italiana per il WWF ș.a. (C-118/94, EU:C:1996:86, punctul 20), Hotărârea din 8 iunie 2006, WWF Italia ș.a. (C-60/05, EU:C:2006:378, punctul 24), și Hotărârea din 2 martie 2023 Comisia/Polonia (Gestionare forestieră și bune practici în materie de gestionare forestieră) (C-432/21, EU:C:2023:139, punctul 73).

98. Este însă îndoielnic dacă protecția păsărilor poate într-adevăr justifica restrângerea drepturilor fundamentale amintite printr-o interpretare în sens larg a interdicțiilor prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări și printr-o interpretare în sens restrâns a derogărilor prevăzute la articolul 9.

99. Această interpretare ar fi într-adevăr aptă să promoveze protecția păsărilor. Nu există nici indicii privind existența unor măsuri mai puțin stricte, prin care s-ar atinge un nivel de protecție similar.

100. Nivelul de protecție atins astfel ar fi însă mai ridicat decât cel urmărit de legiuitorul Uniunii prin Directiva păsări. Astfel, potrivit articolului 2 din Directiva păsări, statele membre trebuie doar să mențină speciile la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama de condițiile economice și de recreere și să adapteze aceste specii la nivelul respectiv.

101. Prin urmare, nu este necesară o restrângere a drepturilor fundamentale prin aplicarea interdicțiilor prevăzute la articolul 5 din Directiva păsări în cazul speciilor care se găsesc la acest nivel și în lipsa interdicțiilor. Această restrângere nu poate, așadar, să fie justificată de obiectivul Directivei păsări. În schimb, ea ar fi evitată prin interpretarea conformă cu drepturile fundamentale propusă de noi.

V. Concluzie

102. Prin urmare, propunem Curții să răspundă la cererea de decizie preliminară după cum urmează:

Interdicțiile prevăzute la articolul 5 din Directiva 2009/147/CE privind conservarea păsărilor sălbatice includ o atingere a cărei posibilitate este acceptată de autor numai în cazul în care vizează specii de păsări deosebit de rare sau specii care în lumina celor mai bune cunoștințe științifice disponibile sunt deosebit de amenințate. Astfel, în aceste cazuri, aplicarea interdicțiilor este necesară pentru a menține speciile respective la un nivel care să îndeplinească condițiile ecologice, științifice și culturale, ținând seama în același timp de condițiile economice și de recreere sau pentru a adapta populația acestor specii la nivelul respectiv în conformitate cu articolul 2 din directivă.